

Чередніченко Е. С.,

*студентка факультету початкової освіти та мистецтва,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка
м. Дрогобич, Україна
(eleonora.cherednichenko@dspu.edu.ua)*

Мартинів О. О.

*старший викладач кафедри вокально-хорового,
хореографічного та образотворчого мистецтва
факультету початкової освіти та мистецтва,
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка
м. Дрогобич, Україна
(o_martyniv@dspu.edu.ua)*

Основні риси постмодернізму у хореографії

У статті розглядаються ключові естетичні, філософські та культурні аспекти постмодерного танцю в контексті його тілесної та знакової природи. Акцентовано увагу на трансформації хореографічної лексики, зміні художніх меж і руйнуванні наративної структури танцю в постмодерній добі. Аналізується вплив філософських ідей, авангардної культури, комерціалізації мистецтва та медіа-середовища на формування нових танцювальних практик. Підкреслено значення індивідуального досвіду, імпровізації, а також реконструкції як важливих елементів постмодерної хореографії. Встановлено, що сучасний танець функціонує як відкритий, фрагментарний простір художньої дії, орієнтований на взаємодію з глядачем та осмислення культурної пам'яті.

Ключові слова: *постмодерний танець, тілесність, імпровізація, перформанс, хореографія, сучасне мистецтво, авангард.*

Main features of postmodernism in choreography

The article examines key aesthetic, philosophical and cultural aspects of postmodern dance in the context of its corporeal and symbolic nature. The focus is on the transformation of choreographic vocabulary, the change of artistic boundaries and the destruction of the narrative structure of dance in the postmodern era. The influence of philosophical ideas, avant-garde culture, commercialization of art, and the media environment on the formation of new dance practices is analyzed. The importance of individual experience, improvisation, and reconstruction as important elements of postmodern choreography is emphasized. It has been established that modern dance functions as an open, fragmented space of artistic action, focused on interaction with the viewer and the understanding of cultural memory.

Keywords: *postmodern dance, corporeality, improvisation, performance, choreography, contemporary art, avant-garde.*

Постановка проблеми. У сучасному мистецтві спостерігається активна трансформація традиційних хореографічних форм і принципів. Постмодерний танець постає як феномен, що відмовляється від сюжетності, стилістичної єдності та виконавської віртуозності, натомість зосереджується на імпровізації, тілесному досвіді та змішуванні художніх кодів. Така зміна парадигми актуалізує потребу в комплексному аналізі постмодерної танцювальної практики як особливої форми естетичного переживання та комунікації, що функціонує в умовах культурної фрагментації, впливу мас-медіа та комерціалізації мистецтва.

Постмодернізм знайшов яскраве відображення у хореографічному мистецтві, особливо у формуванні напрямку танцю постмодерн. Цей феномен виник у США наприкінці 1960-х рр. і набув широкого поширення в Європі протягом 1970-х років. Постмодерна хореографія формувалася під впливом основоположних ідей постмодерністської філософії, яка виступала проти усталених естетичних канонів та обмежень модерного танцю. Відкидаючи претензійність і нормативність попередніх форм, постмодерн проголошує

розширення поняття танцю: будь-який рух людського тіла може вважатися танцювальним жестом, а отже, кожна людина потенційно є танцюристом, незалежно від наявності професійної підготовки чи художнього наміру. Новий танець позбавлений стилістичної однорідності і відрізняється переважно своїми антисучасними танцювальними елементами, а не танцювальним стилем (Аббязова, 2016: с. 123).

Аналіз основних досліджень і публікацій. Останні наукові дослідження свідчать про зростаючий інтерес до проблематики постмодернізму в хореографічному мистецтві, що зумовлено його міждисциплінарним характером та здатністю поєднувати естетичне, філософське й соціокультурне в єдиному художньому просторі. Б. Аббязова виокремила ключові ознаки постмодерністської хореографії, серед яких – деконструкція наративу, експеримент з тілесністю та руйнування меж між професійним і непрофесійним мистецтвом. Питання філософських засад постмодерну аналізуються в дослідженнях Н. Буруковської та О. Радченка. О. Лазаревська підкреслює, що постмодерн у хореографії не лише порушує канонічні норми, а й формує новий тип глядача, здатного до активної інтерпретації й співучасті. Сучасні наукові підходи до аналізу хореографії постмодерну зорієнтовані на комплексне осмислення цього явища як філософської, естетичної та культурної практики, що розгортається в діалозі з традицією та водночас трансформує її.

Мета статті – проаналізувати трансформацію хореографічної мови у постмодерному танці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Танець у XX ст. – це прагнення хореографа бути на тій самій хвилі, що і глядач. У постмодерністському танці лексика танцю набуває іншого сенсу: танцівник не прагне до природності та зближення до людини, але водночас хоче перейти ці межі. Новий засіб виразності допомагає йому в цьому пошуку. Постмодерністські танцювальні технології змінюються з посиленням інтересу до психологічних умов танцю, радості, гніву та фізичної істерії. Танцюрист здатний втілити різноманітні психофізичні умови: ніжні лінії руху переходять

до істеричного, гнівного виразу, повертаючись до спокійного та доброзичливого стану, який вони мали раніше. Сучасний танець демонструє світ без гармонії, а натомість постмодерний танець репрезентує людину.

У сучасному мистецтві тілесність набула нового значення як засіб художнього вираження. Філософські підходи дедалі більше акцентують увагу на тілі як на інструменті пізнання й самосприйняття, що реалізується у взаємодії з іншими. Тіло постає матерією танцю, його основним інструментом, через який втілюється ідея. У танці воно проявляється у своїй автентичній стихії, стаючи джерелом естетичного смислу. Танцювальний рух є формою присутності, способом актуалізації буття через тіло. Сучасний танець постає як динамічна система знаків, організованих так, щоби уникнути редукції тіла до сукупності образів і смислів. У межах постмодерної хореографії, що тяжіє до споглядальності й часто уникає фіксованого опису, відбувається розмиття меж традиційного розуміння танцю в контексті сучасного мистецтва (Аббязова, 2016: с.124).

Культурний контекст постмодернізму характеризується змішуванням різноманітних ціннісних систем, що втрачають чіткі межі та вступають у взаємозаперечення. У такому середовищі глядач змушений самотійно реконструювати смисловий простір хореографічного твору. Хореографи, зі свого боку, орієнтуються на актуалізацію універсальних або масових проблем, що резонують із досвідом широкої аудиторії. У результаті формується постмодерністський дискурс, в якому стираються межі між традиційним «чистим танцем» та іншими формами рухової експресії. Танцювальна лексика зазнає трансформації, включаючи елементи повсякденного жесту. Постмодерний танець відмовляється від ілюзії, натомість акцентуючи пластичне вираження тілесної присутності, де тілесність та еротизм виступають засобами вираження онтологічної реальності. Тіло стає активним учасником гри знаків і символів, у якій важливою естетичною ознакою є вільна, нефіксована хореографічна мова. Значне місце займають імпровізаційні стратегії виконавця, зокрема прийоми тілесної істерики, пульсаційності руху та

фрагментарної ритмопластики. Попри розширення меж танцю за рахунок плюралізму технік, центральним елементом залишається тіло танцівника, його репрезентація, що стає підґрунтям для створення нової мови танцю.

Постмодерний танець відмовляється від традиційної наративності, зосереджуючись не на послідовному сюжеті, а на передачі внутрішніх станів, емоцій і досвіду. Його структура нагадує ланцюг метафор і символічних образів, де відсутня класична драматургія, а логіка розвитку підпорядкована асоціативності. У межах постмодерної хореографії дозволене змішування різних жанрових і художніх елементів: танцю, театральної гри, співу, декламації, вербальної мови, елементів побутової поведінки, а також втручання медіатехнологій.

Однією з провідних тенденцій стає руйнування художніх меж: постмодерний танець свідомо дистанціюється від традиційного уявлення про мистецтво, відмовляється від виконавської віртуозності та закритих стилістичних рамок. Актуальними стають спонтанність, дія в реальному часі, експерименти з рухом, відмова від сцени як обов'язкового простору для реалізації танцю, розчинення хореографії у перформативних практиках (Буруковська, 2011: с. 8).

Постмодерна танцювальна практика є багатоликою, фрагментарною та відкритою до постійного пошуку нових форм і сенсів. Вона тяжіє до абстрактності, звертаючись до глибинної психологічної сфери особистості, до тих аспектів індивідуального буття, на які постійно впливає сучасна культура, реклама, масові медіа. Танець у постмодерному контексті більше не оперує категоріями піднесеного, трагічного чи прекрасного, а відображає фрагментарність і мінливість повсякденного досвіду. Це нова міфологія танцю – не класична, а зумовлена реаліями культури споживання кінця XX ст.

У 1970–1980-х рр. у європейському балеті спостерігається тяжіння до авангардних підходів. Основна увага приділяється розвитку індивідуальних рухових стилів, специфічних для кожного хореографа, розширенню засобів художнього вираження та зосередженості на абстрактних категоріях. Така

практика багато в чому наслідує американську модель модернізму, яка ґрунтується на безперервному виникненні нових індивідуальних стилів, водночас зберігаючи вірність авангардним принципам. Національні танцювальні школи прагнули сформувати унікальні стильові характеристики, орієнтовані на власну аудиторію. У цьому контексті пам'ять і історія постають як важливі джерела для формування творчої індивідуальності виконавця. Сучасний танець не відкидає минуле, а прагне до відновлення спадкоємності культурних традицій, як підкреслює дослідник: «Сучасний танець не стільки прагнув здійснити розрив, скільки відновити безперервність великих сил, які живили древні цивілізації» (Лазаревська, 2017: с. 133). У 1990-х рр. формується новий підхід, який поєднує інтерес до реконструкції з намаганням актуалізувати або переосмислити забуті чи витіснені форми через римейки або оживлення минулого досвіду.

Завершення XX ст. позначене процесами глибокої комерціалізації мистецтва та інтенсивного розвитку медіасфери, що суттєво вплинули на художні практики. Естетика постмодернізму базується на принципі децентралізації: мистецтво конструюється з окремих фрагментів, що належать до різних культурних і стильових площин, створюючи нову цілісність у межах плюралістичного контексту (Радченко, 2011: с. 29).

Висновки. У хореографічному мистецтві постмодернізм виявляє себе як глибоко філософський напрям, що прагне переосмислення природи танцювального жесту, його змісту та функції у культурному контексті. Характерною рисою постмодерністських хореографічних практик є акцент на танці як на феномені, що існує на перетині тілесного й духовного, природного й штучного, історично зумовленого й ситуативно народженого. У такий спосіб постмодерн конструює нову художню парадигму, де важливішим за технічну досконалість стає глибинний сенс руху, його символічна насиченість і здатність до багатоаспектної інтерпретації.

На відміну від авангардної естетики, яка декларувала відстороненість і раціональність, постмодернізм у хореографії прагне реабілітувати емоційність,

психологізм, чуттєвість, вводячи складні метафоричні структури та персоніфіковані образи. Таким чином, відбувається своєрідне «олюднення» танцювального героя – повернення до суб'єктивного переживання, емоційної широти, внутрішнього конфлікту як рушіїв художнього висловлювання.

Список використаної літератури

1. Аббязова, Б. Т. (2016). Ознаки постмодерну в хореографічному мистецтві: друга половина XX – початок XXI ст. *Культура і сучасність. Студії молодих вчених*. Київ,. № 1. С. 122–127.
2. Буруковська, Н. В. (2011). Філософія доби постмодерна: еволюція проблематики. *Вісник Академії адвокатури України*. 2011. № 3 (22). С. 5–10.
3. Лазаревська, О. А. (2017). Основні принципи хореографії постмодерну. *Культура України*. Харків. Вип. 56. С. 131–139.
4. Радченко О. Б. Філософія постмодерну : навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ : Симфонія форте. 2011. 44 с.